

FRÁSÖGN

*af fundi Vestnorræna ráðsins með Evrópuþinginu
í Brussel 30. nóvember 2023.*

Árlegur fundur forsætisnefndar Vestnorræna ráðsins með þingnefnd Evrópuþingsins fór fram í Brussel 30. nóvember. Þingnefndin sinnir samskiptum Evrópuþingsins við Sviss, Noreg, Ísland og EES auk norðursins og er kölluð DEEA-nefndin. Af hálfu Alþingis sóttu fundinn Eyjólfur Ármannsson, varaformaður Íslandsdeildar, og Hildur Edwald, alþjóðaritari. Fyrir hönd Færeyja sóttu fundinn Jenis av Rana, formaður færeysku landsdeildarinnar og formaður Vestnorræna ráðsins, og Poula Árnadóttir Lervig, alþjóðaritari. Fyrir hönd Grænlands sóttu fundinn Doris J. Jensen, formaður grænlenzku landsdeildarinnar, og Inga Olsen, alþjóðaritari. Helstu mál á dagskrá voru norðurslóðamál, öryggismál og loftslagsmál.

Andreas Schwab, formaður þingnefndar Evrópuþingsins um norðurslóðasamvinnu og samskipti við EES-löndin, opnaði fundinn og bauð forsætisnefnd Vestnorræna ráðsins velkomna til Brussel. Jenis av Rana, formaður Vestnorræna ráðsins, sagði frá því helsta sem gerst hefði á Vestnorræna svæðinu frá síðasta fundi ráðsins og DEEA nefndarinnar, m.a. kosningum og nýrri ríkisstjórn í Færeyjum. Þá sagði hann frá starfi Vestnorræna ráðsins á síðastliðnu ári, þemaráðstefnunni um fæðuöryggi í Færeyjum og ársfundi Vestnorræna ráðsins í Reykjavík og fór yfir hvað yrði á döfinni hjá ráðinu á næsta ári.

Clara Ganslandt, sendiherra Evrópusambandsins gagnvart norðurslóðum, flutti erindi um stöðuna á norðurslóðum frá sjónarhóli Evrópusambandsins. Hún sagði frá stefnu Evrópusambandsins í norðurslóðamálum. Loftslagsmálin skipta mestu máli en öryggisvandamál í tengslum við Rússa eru einnig mjög mikilvæg. Áskoranir á norðurslóðum eru miklar, mengun, breytingar á lífríkinu, hlýnun sem hefur slæm áhrif m.a. á innviði og hröð bráðnun íss eru mikil áhyggjuefni. Takast þarf á við loftslagsbreytingarnar og mikilvægt er að taka ákvarðanir í samvinnu við íbúa svæðisins. Í norðurslóðastefnu Evrópusambandsins er áhersla lögð á náttúruvernd, vernd lífríkisins, samstarf við frumbyggja og ungt fólk á norðurslóðum. Evrópusambandið hefur styrkt fjölda verkefna sem snúa að rannsóknum á norðurslóðum og styrkt ungt fólk meðal frumbyggja til þátttöku í stefnumótun. Fundarmenn voru sammála um mikilvægi samvinnu og að áhersla á íbúa svæðisins væri mikilvæg. Frumbyggjar yrðu að vera með í ráðum við stefnumótun og ákvörðunartöku sem snýr að þeirra búsvæði. Rætt var um frumbyggja Rússlands og mikilvægi þess að útiloka þá ekki frá samstarfi, þeir væru í viðkvæmri stöðu.

Morten Høglund, sendiherra Noregs gagnvart norðurslóðum, sagði frá áskorunum og lausnum í starfi Norðurskautsráðsins þar sem Noregur er nú með formennsku. Norðmenn ákváðu þegar þeir tóku við formennsku í maí á þessu ári að breyta um stefnu gagnvart Rússum. Nýtt samkomulag náðist um nýjar reglur fyrir vinnuhópa Norðurskautsráðsins sem gefur þeim takmarkaða heimild til að vinna áfram. Norðurskautsráðið er því ekki enn í frosti og vinnan þokast áfram þó hægt sé. Ekki eru haldnir opinberir fundir en tvíhliða fundir eru heimilaðir. Starf Norðurskautsráðsins er mikilvægt og ekki er gott að stoppa allt það vísindastarf sem þar fer fram. Styrkur ráðsins er að öryggis- og hernaðarmál heyra ekki undir það. Norðurskautsráðið fjallar um umhverfismál, sjálfbæra þróun og nýtingu, björgunarmál og íbúa á norðurslóðum. Gögn og upplýsingar frá öllu svæðinu eru starfinu mjög mikilvæg.

Samu Paukkunen frá alþjóðamálastofnun Finnlands fjallaði um öryggismál á norðurslóðum eins og það snýr að NATO. Hann fór yfir málin frá sögulegu sjónarmiði og fór yfir stöðuna varðandi Rússland. Hann sagði Rússland vera í deilum við Vesturlönd og að innrás Rússa á lýðræðisland hefði miklar afleiðingar. Rússar væru að reyna að draga línu sem þeir

vilja ekki að Vesturlönd fari yfir. Þá ræddi Paukkunen um inngöngu Svía og Finna í NATO sem hann segir hafa áhrif á öryggi á norðurslóðum. Finnar og Svíar þurfi að endurhugsa varnir sínar og öryggisáætlanir. Vesturveldin þurfa að móta framtíð þar sem þau vinna saman að umhverfisvernd, sjálfbærni og grænu hagkerfi. Paukkunen telur Rússa ekki hafa áhuga á slíku samstarfi og að þeir setji fókussinn á auðlindir og hernaðaruppbyggingu. Eyjólfur Ármannsson benti á mikilvægi þess að halda norðurslóðum sem lágspennusvæði og að bæði Vestnorræna ráðið sem og Norðurlandaráð legðu mikla áherslu á það.

Að lokum flutti Olivia Lazard, fræðimaður við Carnegie Europe með áherslu á áhrif loftslagsbreytinga á alþjóðastjórnsmál, erindi um loftslagsbreytingar á norðurslóðum og áskoranir þeim tengdum. Hún sagði hlýnnun jarðar gerast hraðar og hraðar og að hætta sé á því að tveggja gráðu þröskuldinum verði náð við lok næsta áratugar sem hefði gríðarleg áhrif á báða pólana. Við sjáum nú þegar dýrategundir sem flytja búsvæði sín, stærri svæði jarðar eru ólífvænleg þar sem ekki er nægt vatn og næring og að samkeppni um auðlindir eins og vatn verður sífellt harðari. Rússar og Kínverjar hafa tekið þessa þróun með í reikninginn þegar þeir móta framtíðarstefnu sína. Þeir sjá hag sinn í opnun siglingaleiða og keppast um að ná í auðlindir á norðurslóðum. Fleiri keppast um áhrif á norðurslóðum og eykur það á öryggisógnina. Rússar eiga nú um 1/5 af vatnsauðlindum jarðar. Vesturveldin eru ekki farin að taka loftslagsbreytingarnar og hugsanleg áhrif þeirra inn í framtíðarstefnu sína í jafnmiklum mæli og Rússar og Kínverjar. Taka þarf þær með í reikninginn, sérstaklega þegar öryggisáætlanir eru gerðar. Samvinna er mikilvæg og finna þarf nýjar leiðir við orkunýtingu og orkuöflun.

Forsætisnefnd Vestnorræna ráðsins átti einnig fund með sendiherrum Grænlands, Færeyja og Íslands í sendiráði Íslands í Brussel. Kristján Andri Stefánsson, sendiherra, hóf fundinn og sagði frá starfsemi sendiráðsins, innri markaði EES og tveggja stoða kerfi EES. Elisabeth F. Rasmussen, sendiherra Færeyja, sagði frá færeysku sendiskrifstofunni og fór yfir hvernig sambandi Færeyja og Evrópusambandsins væri háttað en það byggist á þremur samningum þeirra á milli. Færeyingar hafa takmarkaðan aðgang að innri markaði Evrópusambandsins og eru í raun ekki með formlegt samstarf. Báðir aðilar hafa lýst yfir vilja til að styrkja samstarfið. Inuuteq Holm Olsen, sendiherra Grænlands, fór að lokum yfir störf grænlenzka sendiráðsins og sagði frá tengslum Grænlands og Evrópusambandsins.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu www.vestnordisk.is.